

ΙΣΤΟΡΙΚΟ- ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΞΑΝΘΗΣ

Έκθεση Πρακτικής Άσκησης
της

ΠΑΠΑΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Αριθμός Μητρώου: Ξ 2014305

ΘΕΜΑ

Διενέργεια Πρακτικής Άσκησης στο Ιστορικό- Λαογραφικό Μουσείο

της Ξάνθης κατά την περίοδο 1 Ιουλίου 2023 ως 31 Αυγούστου 2023

Υποβλήθηκε στο Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας
της Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών του Ιονίου Πανεπιστημίου ως μέρος
των απαιτήσεων για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Ειδίκευσης του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών << Γλώσσα,
Πολιτική και Διαπολιτισμική Επικοινωνία >>

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

Καρλάφτη Φωτεινή

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ

Παριανού Αναστασία

Καρλάφτη Φωτεινή

Λίβας Σωτήρης

Ξάνθη, Οκτώβριος 2023

Κυριακή Παπαχρυσοβέργη

Φιλολόγος- Μεταφράστρια , Μεταπτυχιακή φοιτήτρια του Τ.Ξ.Γ.Μ.Δ. του Ιονίου Πανεπιστημίου

Copyright© Κυριακή Παπαχρυσοβέργη,2023

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ' ολοκλήρου ή τμήματος αυτής για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για εκπαιδευτικό σκοπό, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνεύεται ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Τ.Ξ.Γ.Μ.Δ. του Ιονίου Πανεπιστημίου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 0. Περίληψη (Abstract)**
- 1. Εισαγωγή**
- 2. Το Ιστορικό- Λαογραφικό Μουσείο Ξάνθης**
- 3. Καθήκοντα- Ομαδικά projects**
- 4. Οι προκλήσεις κατά την διάρκεια της πρακτικής άσκησης**
- 5. Η πρακτική άσκηση συνολικά- Εντυπώσεις**
- 6. Επίλογος**
- 7. Βιβλιογραφικές αναφορές**
- 8. Παράρτημα**

0. Περίληψη (Abstract)

Στην παρούσα αναφορά θα παρουσιασθεί το Ιστορικό- Λαογραφικό Μουσείο Ξάνθης, η δράση του, θα γίνει περιγραφή των καθηκόντων που ανατίθενται σε έναν ασκούμενο φοιτητή ή μια ασκούμενη φοιτήτρια κατά την διάρκεια της πρακτικής άσκησης σε αυτό, καθώς και οι προκλήσεις που μπορεί να προκύψουν σε ένα εργασιακό περιβάλλον σαν αυτό είτε όταν ο φοιτητής, η φοιτήτρια συνδιαλέγεται με τους επισκέπτες και τις επισκέπτριες είτε συνεργάζεται με συναδέλφους από συναφή επιστημονικά πεδία για την ολοκλήρωση projects που έχουν ως σκοπό να ενισχύσουν τις δράσεις και εκδηλώσεις του μουσείου. Παραθέτοντας όλα τα παραπάνω, θα γίνει μια κριτική αποτίμηση για την συνεισφορά του Ιστορικού- Λαογραφικού Μουσείου Ξάνθης στην Ξάνθη, αλλά και γενικότερα στον πολιτισμό.

Λέξεις- κλειδιά: πρακτική άσκηση, πολιτική, μουσείο, ιστορία, γλώσσα, διαπολιτισμική επικοινωνία, επισκέπτες, Θράκη, ξενάγηση, μετάφραση, διερμηνεία, Ευρώπη, αγγλική γλώσσα, τουρκική γλώσσα.

1. Εισαγωγή

Η σημασία της πρακτικής άσκησης έγκειται στο προπαρασκευαστικό, παραγωγικό στάδιο απασχόλησης σε δημόσιο ή ιδιωτικό φορέα που διανύει ο/ η ασκούμενος/η προτού εισέλθει στην αγορά εργασίας και απασχοληθεί στο επιστημονικό πεδίο το οποίο μελέτησε κατά την διάρκεια των σπουδών του, καθώς και στις νέες γνώσεις και δεξιότητες που απέκτησε κατά την διάρκεια αυτής. Με την είσοδο του στην αγορά εργασίας θα εφαρμόσει όλες εκείνες τις γνώσεις και δεξιότητες που απέκτησε κατά την διάρκεια της πρακτικής άσκησης στο αντικείμενο εργασίας του. Αυτές οι γνώσεις και οι δεξιότητες μπορεί να είναι θεωρητικές γνώσεις, τεχνογνωσία και αυτό- καθοριζόμενη γνώση. Εν ολίγοις, η πρακτική άσκηση ενώνει την θεωρία με την πράξη (Παμπούρη, 2016).

2. Το Ιστορικό- Λαογραφικό Μουσείο Ξάνθης

Κατά την περίοδο από 1 Ιουλίου 2023 μέχρι 31 Αυγούστου 2023 απασχολήθηκα ως ασκούμενη φοιτήτρια στο Ιστορικό - Λαογραφικό Μουσείο Ξάνθης στο πλαίσιο της πρακτικής άσκησης του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών << Γλώσσα, Πολιτική και Διαπολιτισμική Επικοινωνία >> του Ιονίου Πανεπιστημίου στο οποίο φοιτώ από το 2022 μέχρι και σήμερα.

2α. Υλικοτεχνική υποδομή, ιστορία, εξειδίκευση

Το Ιστορικό- Λαογραφικό Μουσείο Ξάνθης λειτουργεί από το 1975 στο Αρχοντικό Κουγιουμτζόγλου. Τα << θεμέλια >> μπήκαν από την ποιήτρια και λαογράφο Κατίνα Βεΐκου –Σεραμέτη, η οποία παρακίνησε τον κόσμο να καταθέσει τις προσωπικές μαρτυρίες του, έγγραφα, φωτογραφίες, ιστορικές εκδόσεις και αντικείμενα. Με αυτόν τον τρόπο συγκεντρώθηκε αξιόλογο υλικό έτσι ώστε να ιδρυθεί στην πορεία το Ιστορικό- Λαογραφικό Μουσείο Ξάνθης. Το 1968 λοιπόν, μία από τις δύο οικίες Κουγιουμτζόγλου περιέρχεται στην << Στέγη Γραμμάτων και Καλών Τεχνών >> με την διαθήκη της Ευαγγελίας Βάρδα- Αναγνωστοπούλου, η οποία υπαγορεύει ότι αυτή η οικία θα γίνει μουσείο. Το 1976 η ΦΕΞ αγοράζει την δεύτερη οικία και εξασφαλίζει την ακεραιότητα του κτιρίου. Το Ιστορικό-Λαογραφικό Μουσείο Ξάνθης ως ερευνητικό κέντρο έχει συγκεντρώσει υλικό 10.000 τεκμηρίων τα οποία πέρα από αντικείμενα, αρχεία και επιστολές περιλαμβάνει και μαρτυρίες των ανθρώπων και του περιβάλλοντος του. Οι εργασίες του Ι.Λ.Μ.Ξ. περιλαμβάνουν την συγκέντρωση υλικών και προφορικών στοιχείων, την μελέτη τους, την καταγραφή, την τεκμηρίωση και την συντήρηση τους.

Το μουσείο υπάγεται στην Φιλοπρόοδη Ένωση Ξάνθης (Φ.Ε.Ξ) και ανώτατο όργανο της είναι η Γενική Συνέλευση. Η Φ.Ε.Ξ. εκλέγει από την Γενική Συνέλευση 9μελές Διοικητικό Συμβούλιο. Κάθε τμήμα της Φ.Ε.Ξ. έχει μία συντονιστική επιτροπή, δηλαδή εφορία η οποία σε συνεργασία με το Διοικητικό Συμβούλιο προγραμματίζει τις δράσεις του τμήματος.

2β. Συνεργάτες

Το Ι.Λ.Μ.Ξ. συνεργάζεται με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς μεταξύ άλλων το Ιόνιο Πανεπιστήμιο, το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, το Πανεπιστήμιο Trakya (Αδριανούπολη Τουρκίας), το Υπουργείο Πολιτισμού, την Ακαδημία Τέχνης του Plovdiv στην Βουλγαρία, το Ινστιτούτο Θερβάντες στην Αθήνα, το Φεστιβάλ Κινηματογράφου

Θεσσαλονίκης, το Ινστιτούτο Goethe, το Εργαστήριο Τεχνολογίας Ξάνθης (Xanthi Tech Lab), Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους Δράμας και άλλους πολλούς εκπαιδευτικούς και πολιτισμικούς οργανισμούς.

2γ. Σκοπός και ροή της εργασίας

Σκοπός του μουσείου είναι μέσα από ψηφιακές πλατφόρμες, αλλά και διοργανώνοντας εκπαιδευτικές και πολιτιστικές δράσεις π.χ. να αξιοποιήσει όσο το δυνατόν καλύτερα το υλικό του και να έχουν σε αυτό πρόσβαση φορείς και ερευνητές. Το ερευνητικό έργο του μουσείου είναι συνεχές, πολυσχιδές και αυτό διαπιστώνεται από την συμμετοχή του σε ερευνητικές δραστηριότητες π.χ. εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα και την συνεργασία του με νέους ερευνητές και φοιτητές όλα αυτά τα χρόνια. Το Ι.Λ.Μ.Ξ. είναι ένας από τους πιο δραστήριους φορείς της περιοχής που προβάλλει τον θρακικό πολιτισμό σε κάθε πολιτιστική εκδήλωση και στους Έλληνες και στους ξένους επισκέπτες. Πιο συγκεκριμένα, το Ι.Λ.Μ.Ξ. σε συνεργασία με το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης έχει συμβάλει στην επιμόρφωση των ντόπιων και τουριστών σχετικά με την άφιξη και την εγκατάσταση των προσφύγων από την Μικρασιατική Καταστροφή και έπειτα, την ανάδειξη του του αρχείου της Αρμενικής Κοινότητας και πως αυτό συνέβαλε στην ιστορία της Θράκης. Διοργανώνει εκπαιδευτικά προγράμματα για τον πολιτισμό και την ιστορία της Ξάνθης και συμμετέχει σε πάρα πολλές πολιτισμικές εκδηλώσεις π.χ. μουσικά δρώμενα, εκθέσεις τέχνης, ζωγραφικής.

3. Τα καθήκοντα μου και τα ομαδικά projects

3α. Καταχώριση τεκμηρίων στο βαρταλαμίδι (vartalamidi), τεκμηρίωση και ψηφιοποίηση

Το αρχειακό υλικό του Ι.Λ.Μ.Ξ. είναι πάρα πολύ μεγάλο και σε σχεδόν καθημερινή βάση με τους συναδέλφους μου κάναμε την καταγραφή, την τεκμηρίωση, την ψηφιοποίηση και την καταχώριση του στο βαρταλαμίδι (σημασία: θήκη ή συρτάρι που υπήρχε στις παλιές κασέλες και τα σεντούκια. Στο βαρταλαμίδι ο ιδιοκτήτης του σπιτιού έκρυβε πολύτιμα αντικείμενα), ηλεκτρονική πλατφόρμα του μουσείου. Το αρχείο του μουσείου περιέχει ποικίλο υλικό τουλάχιστον από 15 συλλογές. Με τους

συναδέλφους μου την περίοδο του Ιουλίου καταγράψαμε, τεκμηριώσαμε, ψηφιοποιήσαμε και καταχωρίσαμε στο βαρταλαμίδι περιοδικά, παρτιτούρες, υλικό από την συλλογή Κουγιουμτζόγλου, υλικό από την συλλογή Σεραμέτη και υλικό από την Αρμενική Κοινότητα Ξάνθης. Απέκτησα περισσότερες γνώσεις χειρισμού των προγραμμάτων του υπολογιστή κατά την διάρκεια της πρακτικής άσκησης και διαπίστωσα ότι μπορούν αυτές οι γνώσεις να με βοηθήσουν στην αναζήτηση πληροφοριών, στην έρευνα, στην συγγραφή εργασιών και παρουσιάσεων.

3β. Ταξινόμηση, καταγραφή και καταχώριση αρχείου της Αρμενικής Κοινότητας Ξάνθης- Πως οι πολιτικές αποφάσεις όρισαν την πορεία ενός λαού ;

Σε συνεργασία με την Δρ. Λαογραφίας Θεοδωρίδου Γαρυφαλλιά του Δ.Π.Θ., αλλά και υπό την καθοδήγηση και εποπτεία της, εγώ και οι συνάδελφοι μου, ταξινομήσαμε, καταγράψαμε και καταχωρίσαμε μέσω ψηφιοποίησης και τεκμηρίωσης ένα μεγάλο μέρος του αρχείου της Αρμενικής Κοινότητας Ξάνθης το οποίο περιείχε φωτογραφίες, έγγραφα (σχολείο, οικογενειακές καταστάσεις, εκκλησία- νεκροταφείο, οικονομικές καταστάσεις, αλληλογραφία με ελληνικές αρχές) και μέσω αυτής της εργασίας γνωρίσαμε λίγο καλύτερα την αρμενική κοινότητα και εντρυφήσαμε στην ιστορική της πορεία, καθώς και στους πολιτικούς λόγους που συνέβαλαν στα δεινά αυτού του λαού. Ουσιαστικά, μέσω αυτής της εργασίας διαπιστώσαμε πως η πολιτική διαχείριση καταστάσεων από τις διάφορες κυβερνήσεις κρατών διαμορφώνουν την πορεία θετική ή αρνητική ενός ολόκληρου λαού, στην συγκεκριμένη περίπτωση του αρμενικού λαού. Παρακάτω θα παρουσιαστούν κάποιες από τις πολιτικές αποφάσεις και ενέργειες που καθόρισαν την πορεία του αρμενικού λαού από την γενοκτονία και μετά :

α) η γενοκτονία του 1915 που πραγματοποιήθηκε από τους Νεότουρκους κατά το χρονικό διάστημα 1908 – 1918 είχε ως αποτέλεσμα τον ξεριζωμό των Αρμενίων και την εγκατάσταση ενός μεγάλου μέρους τους στην Ελλάδα με την 1915, β) με την αποχώρηση του ελληνικού στρατού από την Σμύρνη και την Θράκη με αφορμή τις εξελίξεις της Μικρασιατικής Καταστροφής το 1922 το μεγαλύτερο μέρος του αρμενικού λαού εγκαταστάθηκε και διασκορπίστηκε σε όλη την Ελλάδα, γ) πολλοί Αρμένιοι τον Ιανουάριο του 1923 αναγκάστηκαν να αφήσουν τις εργασίες του και έγιναν άνεργοι, γιατί η ελληνική κυβέρνηση θέσπισε νόμο που όριζε πως οι ξένοι πρόσφυγες θα παρέδιδαν την επαγγελματική τους ιδιότητα. Πολλοί Αρμένιοι λοιπόν παρέδωσαν την επαγγελματική τους ιδιότητα στους Έλληνες πρόσφυγες που είχαν την ίδια τύχη με τους ίδιους και ήρθαν από την Μ. Ασία, δ) μετά από αυτή την πολιτική απόφαση, η

ελληνική κυβέρνηση για να εξασφαλίσει την ισορροπία και την ειρήνη στις ελληνικές πόλεις της Μακεδονίας και της Θράκης όπου υπήρχε μεγάλος αριθμός Αρμενίων αποφάσισε τους να δώσει την ελληνική υπηκοότητα. Οι Αρμένιοι πρόσφυγες αρνήθηκαν, ενώ ένας αριθμός από αυτούς την δέχτηκε, ε) η ελληνική κυβέρνηση μεταθέτει την ευθύνη για τον περιορισμό νέων κυμάτων προσφύγων στην Κοινωνία των Εθνών ζητώντας να επιλέξει αυτή έναν νέο τρόπο για την εγκατάστασή τους, στ) η Κοινωνία των Εθνών όρισε μια επιτροπή και έστειλε τα μέλη της στην Αρμενία. Σύμφωνα με τις αποφάσεις που πάρθηκαν οι << επαναπατριζόμενοι >> από την Ελλάδα θα μετανάστευαν στην Γαλλία, την Τουρκία, την Νότια Αμερική, στον Καύκασο και στη σοβιετική Αρμενία. Από την άλλη, οι περισσότεροι Αρμένιοι πρόσφυγες από την Ελλάδα αποφάσισαν να πάνε προς την σοβιετική Αρμενία, όπου ήδη είχε οργανωθεί η διαδικασία επαναπατρισμού τους, ζ) οι Αρμένιοι της Ελλάδας ήταν δύο διαφορετικών ιδεολογικών κατευθύνσεων, η μία περιλάμβανε τους Αρμένιους που ήταν υπέρ της σοβιετικής Αρμενίας και η άλλη αυτούς που ήταν εναντίον της. Αυτοί που ήταν κατά της σοβιετικής Αρμενίας προέρχονταν από το κόμμα του Ντασανακτσουτιούν και αρνούσαν να δεχτούν τις πολιτικές ιδέες του Κομμουνιστικού Κόμματος της Αρμενίας. Υποστήριζαν λοιπόν ότι οι πρόσφυγες δεν θα ήταν υποχρεωμένοι να μεταναστεύσουν μόνο στην σοβιετική Αρμενία, αλλά σε όποια χώρα ήθελαν. Σε αυτό το σημείο πρέπει να σημειωθεί ότι αρκετοί Αρμένιοι επέλεξαν να δεχτούν την ελληνική υπηκοότητα και να παραμείνουν στην Ελλάδα. Έτσι μικρά κύματα μεταναστών πήγαν στην σοβιετική Αρμενία. Την ίδια στιγμή στην Ελλάδα συνέχιζαν οι αντιπαραθέσεις ανάμεσα στους οπαδούς της σοβιετικής Αρμενίας και τους αντιπάλους της, η) υπήρξε μεγάλη σύγχυση στις αρμενικές κοινότητες, αλλά και στους Αρμένιους της Ελλάδας επειδή 1. η Σοβιετική Ένωση νίκησε το ναζισμό, 2. η σοβιετική Αρμενία ακολούθησε μία συγκεκριμένη πολιτική για να επιστρέψουν εδάφη από την Τουρκία, 3. υπήρξε πρόσκληση << επαναπατρισμού >> προς την διασπορά (Χαρατσιδής, Σέργης, Θεοδωρίδου, 2015). Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψη όλα τα παραπάνω, διαπιστώνεται ότι οι πολιτικές αποφάσεις και ενέργειες κυβερνήσεων και κομμάτων καθόρισαν την ιστορική πορεία ενός λαού, του αρμενικού λαού και τις περισσότερες φορές είχαν επιπτώσεις σε αυτόν και οδήγησαν στην ταλαιπωρία του, τις κακουχίες του, την πολιτική και οικονομική σύγχυση του και τις συνεχείς πληθυσμιακές μεταβολές του.

3γ. Υποστήριξη ξενάγησης

Η λειτουργία του μουσείου έγκειται στην παρουσίαση του στους επισκέπτες μέσω της ξενάγησης. Η ιστορία του κτιρίου, της πόλης, της εποχής εκείνης, καθώς και των ιστορικών εξελίξεων παρουσιάζονται στην ελληνική και αγγλική γλώσσα είτε σε Έλληνες είτε σε ξένους επισκέπτες. Την ξενάγηση εκτός του κ. Πασχάλη τους δύο αυτούς μήνες της πρακτικής άσκησης την έκανε συνάδελφος μου, τελειόφοιτος του Τμήματος Τουριστικών Σπουδών του Ιόνιου Πανεπιστημίου. Όταν όμως ο αριθμός των επισκεπτών αυξανόταν ο ρόλος μου ήταν υποστηρικτικός. Αναλάμβανα να παρουσιάσω την ιστορία του κτιρίου, την καλλιέργεια του καπνού, την ιστορία της Θράκης, να απαντήσω σε ερωτήσεις που προκύπτανε σχετικά με αυτό και σχετικά με πολύχρονη συνύπαρξη των διάφορων κοινοτήτων στην Ξάνθη, τις γλώσσες που μιλιούνται στην περιοχή (τουρκική, Πομακική), να ενημερώσω σχετικά με άλλα αξιοθέατα και μέρη που μπορούν να επισκεφθούν καθώς έφευγαν από το μουσείο. Κάποιες φορές η επικοινωνία γίνονταν στην ελληνική, άλλες στην αγγλική και κάποιες άλλες φορές στην τουρκική. Αυτή η εμπειρία ήρθε να επιβεβαιώσει το ρητό του Hall << ο πολιτισμός είναι επικοινωνία>>. Μέσω του διαλόγου και της επικοινωνίας με άτομα από άλλες χώρες γίνονται εμφανείς οι διάφορες πτυχές της πολιτισμικής ταυτότητας και του υπόβαθρου, το σύστημα αξιών και πεποιθήσεων που έχει ένας άνθρωπος με διαφορετικό πολιτισμό από τον δικό μας. Αυτό λοιπόν το πολιτισμικό υπόβαθρο και το σύστημα αξιών μαθαίνεται και περνά από γενιά σε γενιά (Karras, 2020). Πιο συγκεκριμένα, κατά την διάρκεια της παρουσίασης της θρακικής ιστορίας από τον 20^ο αιώνα και μετά και την επισήμανση ότι η Θράκη και ειδικότερα η Ξάνθη αποτελεί παράδειγμα πολύχρονης αρμονικής συνύπαρξης διάφορων κοινοτήτων σε ένα ζευγάρι επισκεπτών από την Γερμανία, υπήρξε έκπληξη και η γυναίκα αναφώνησε πως αποτελούμε παράδειγμα για όλη την Ευρώπη δεδομένων των γεγονότων και περιστατικών (βία, συγκρούσεις, εγκληματικότητα) που συμβαίνουν στην Ευρώπη τα τελευταία χρόνια.

3δ. Μετάφραση του κειμένου ξενάγησης από την ελληνική (γλώσσα- αφηγηρία) στην τουρκική (γλώσσα- στόχος)

Σε συνεργασία με δύο συναδέλφους από συναφή επιστημονικά πεδία π. χ. Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας και το Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού των

Παρευξείνιων Χωρών του Δημοκρίτειου Πανεπιστήμιου Θράκης και φυσικές ομιλήτριες της τουρκικής έγινε η μετάφραση του κειμένου ξενάγησης από την ελληνική στην τουρκική. Το παραπάνω project έγινε με αφορμή τον αυξανόμενο αριθμό επισκεπτών από την Τουρκία το καλοκαίρι, οι οποίοι ήθελαν να μάθουν την ιστορία της Ξάνθης είτε για επιμορφωτικούς λόγους είτε γιατί είχαν συγγενικούς δεσμούς με την πόλη, είχαν δηλαδή ρίζες από την Ξάνθη. Καθώς πολλοί από αυτούς είτε δεν μιλούσαν ελληνικά ή αγγλικά είτε το επίπεδο τους σε μία από αυτές τις γλώσσες δεν ήταν επαρκές, προτάθηκε (από εμένα) να γίνει μετάφραση του κειμένου ξενάγησης από την ελληνική στην τουρκική έτσι ώστε να γνωρίσουν την ιστορία του κτιρίου και της πόλης. Οι συνάδελφοι αποφασίσαμε να συνεργαστούμε και συζητήσαμε ποια γραμμή θα ακολουθήσουμε, για να φέρουμε σε πέρας το project και στην συνέχεια παρουσιάσαμε στον υπεύθυνο του μουσείου την ιδέα μας, η οποία και εγκρίθηκε, γιατί θα χρησίμευε και στο να προσελκύσουμε και περισσότερους επισκέπτες. Στην συνέχεια, έγινε ηχογράφηση του μεταφρασμένου κειμένου, για να υπάρχει φωνητικό υλικό που θα βοηθούσε στην εκμάθηση της ξενάγησης εμάς τις ίδιες, αλλά και τους μετέπειτα φοιτητές και φοιτήτριες που θα πραγματοποιήσουν την πρακτική τους στο μουσείο και θα ενδιαφερθούν να κάνουν ξενάγηση στην τουρκική γλώσσα. Η εποπτεία του project έγινε από την καθηγήτρια Χασάν Αϊσέ, διδάσκουσα τουρκικής γλώσσας στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης στην Κομοτηνή.

3ε. Αποτελέσματα υποστήριξης ξενάγησης (μετάφραση κειμένου- διερμηνεία- παρουσίαση μουσείου) στην αγγλική και στην τουρκική

Η μετάφραση ενός κειμένου και κατ' επέκταση η διερμηνεία από μία γλώσσα- αφετηρία προς μία γλώσσα – στόχο αποτελεί μέσο διαπολιτισμικής επικοινωνίας και υπάρχει σε πολλούς τομείς της καθημερινότητας μας όπως υγεία, πολιτική, διπλωματία, επιστήμη, επιχειρήσεις, εκπαίδευση. Είναι λοιπόν και η μετάφραση και η διερμηνεία είναι απαραίτητα εργαλεία. Γιατί όμως η μετάφραση και κατ' επέκταση στην συγκεκριμένη περίπτωση η διερμηνεία είναι απαραίτητες ; Διότι πρώτον, η διαπολιτισμική επικοινωνία καθίσταται ουσιαστική και αποτελεσματική, δεύτερον, παρουσιάζονται και μεταδίδονται τα πολιτισμικά και ιστορικά στοιχεία από τον μεταφραστή/ διερμηνέα προς την ενδιαφερόμενη πλευρά με αποτέλεσμα να διευκολύνεται η επικοινωνία γιατί δεν υπάρχουν λάθη και παρεξηγήσεις. Με αυτό τον τρόπο, η διαπολιτισμική επικοινωνία διεξάγεται ομαλά. Όλα τα παραπάνω λοιπόν υποδεικνύουν ότι ο μεταφραστής/

διερμηνέας αποτελεί διαπολιτισμικό μεσολαβητή, γιατί συνδέει διαφορετικούς πολιτισμούς και διαφορετικές γλώσσες και διαχειρίζεται τις σχέσεις κρατών, εθνών γνωρίζοντας το ιστορικό, κοινωνικοπολιτικό και οικονομικό background. Η γνώση αυτού του πολιτισμικού υπόβαθρου είναι σημαντική, γιατί αν δεν υπάρχει είναι δυνατόν να προκύψουν από παρεξηγήσεις μέχρι και διαμάχες με αποτέλεσμα η επικοινωνία να καθίσταται προβληματική και αναποτελεσματική (Köksal & Yüyük, 2017).Στην συγκεκριμένη περίπτωση, δηλαδή στον τομέα της ξενάγησης σε έναν μουσειακό-εκπαιδευτικό χώρο οι γλώσσες που χρησιμοποιήθηκαν και αποτέλεσαν μέσο διαπολιτισμικής επικοινωνίας ήταν η αγγλική και η τουρκική με γλώσσα - αφετηρία την ελληνική. Η μετάφραση του κειμένου ξενάγησης στην αγγλική και στην τουρκική, καθώς και η ηχογράφηση της και στις δύο γλώσσες- στόχους διευκόλυνε την διαδικασία της διερμηνείας και κατ' επέκταση την επικοινωνία με επισκέπτες από διαφορετικά εργασιακά, θρησκευτικά, εθνικά , εκπαιδευτικά background. Τα ιστορικά και πολιτισμικά στοιχεία, δηλαδή η ιστορία της πόλης και του κτιρίου της γλώσσας-αφετηρίας (ελληνική) ήταν γνωστά και έτσι η δυνατότητα μετάδοσης τους στην ενδιαφερόμενη πλευρά, δηλαδή τους επισκέπτες και τους τουρίστες ενίσχυσε, διευκόλυνε και έκανε ακόμη πιο ενδιαφέρουσα την διαπολιτισμική επικοινωνία. Ως αποτέλεσμα ο αριθμός των επισκεπτών στο μουσείο αυξήθηκε και κάθε φορά υπήρχε γόνιμος και περαιτέρω διάλογος μεταξύ μας και των επισκεπτών πέραν της ιστορικής παρουσίασης του κτιρίου. Με αυτό τον τρόπο δεν ωφελήθηκαν μόνο οι επισκέπτες της γλώσσα- στόχου μέσω των γνώσεων που έλαβαν, αλλά και εγώ η ίδια. Ο διάλογος με τους επισκέπτες με βοήθησε να μάθω τους λόγους είτε επιμορφωτικούς είτε συναισθηματικούς (καταγωγή, ρίζες) για τους οποίους ήρθαν στην Ελλάδα και να αποκομίσω σημαντικές γνώσεις για την ιστορία, τις συνήθειες , την γλώσσα ανθρώπων από ευρωπαϊκά κράτη και όχι μόνο (Τουρκία, Αμερική, Αυστραλία). Επίσης, μέσω της επικοινωνίας με άτομα από διαφορετικό εθνικό, θρησκευτικό, γλωσσικό υπόβαθρο, μπορώ να πω ότι έγινε ακόμη πιο κατανοητό το περιεχόμενο της έννοιας του εθνοσχετικισμού (ethnorelativism) και προστέθηκαν επιπλέον εμπειρίες και γνώσεις που ενίσχυσαν το επίπεδο της διαπολιτισμικής μου συνείδησης (intercultural awareness). Μέσω των πολιτισμικών στοιχείων που ανταλλάχθηκαν κατά την διάρκεια της επικοινωνίας με τους επισκέπτες εντοπίστηκαν οι ομοιότητες και οι διαφορές μεταξύ των πολιτισμών μας και διαπιστώθηκε ότι κανένας πολιτισμός δεν είναι ανώτερος ή κατώτερος από τον άλλο, γιατί συζητήθηκαν και αναλύθηκαν τα γεγονότα μέσω του πολιτισμικού φακού σχετικισμού (cultural relativism lens) (Karras, 2020).

Παραδείγματος χάρη, κατά την διάρκεια της παρουσίασης του μουσείου και διερμηνείας σε τρία αδέρφια από την Προύσα της Τουρκίας (2 κοπέλες, 1 αγόρι, 1 δασκάλα τουρκικής γλώσσας, 2 φοιτητές) στον διάλογο τον οποίο αναπτύχθηκε υπήρξε πολιτισμική κατανόηση και πολλές διαφορές, διαμάχες και πολλά ιστορικά γεγονότα μεταξύ των δύο λαών π. χ. πολιτικές αποφάσεις, στρατιωτικές ενέργειες αναλύθηκαν και συζητήθηκαν με βάση το φαινόμενο του πολέμου και της κακής οικονομικής, πολιτικής και κοινωνικής διαχείρισης και από τις δύο πλευρές και όχι υπό το πρίσμα του εθνοκεντρισμού (<< Ο ελληνικός πολιτισμός είναι ανώτερος από τον τουρκικό >> ή << Ο ελληνικός πολιτισμός είναι κατώτερος από τον τουρκικό >>) παρότι οι ιστορικές διαμάχες και συγκρούσεις μεταξύ των δύο λαών έχουν εθνοκεντρικό χαρακτήρα. Το αποτέλεσμα ήταν η ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τις αντιλήψεις που έχουν οι άνθρωποι της μίας χώρας για την άλλη, δηλαδή οι Τούρκοι για τους Έλληνες και το αντίθετο.

3οτ. Μελέτη και παρουσίαση της οικογένειας Κουγιουμτζόγλου- Η ιστορία της

Η οικογένεια Κουγιουμτζόγλου είναι μια σημαντική οικογένεια για την ιστορία της Ξάνθης που διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην νεότερη ιστορία της Ξάνθης. Οι επαγγελματικές ενέργειες της και η συμμετοχή της στα δρώμενα της πόλης που βασιζόνταν στην διαπολιτισμική επικοινωνία συνέβαλαν στην ανάπτυξη της Ξάνθης. Αποτελεί παράδειγμα διαπολιτισμικής επικοινωνίας και κουλτούρας και αυτό φαίνεται από την ιστορία της την οποία μαζί με τους συναδέλφους μου μελετήσαμε και παρουσιάσαμε αν θέλαμε πραγματικά να απασχοληθούμε στο μουσείο. Ουσιαστικά, η οικογένεια Κουγιουμτζόγλου έβαλε την Ξάνθη στην ευρωπαϊκή της περίοδο και πλέον η πόλη απέκτησε τον ευρωπαϊκό της χαρακτήρα. Οι επαγγελματικές δραστηριότητες των καπνεμπόρων Αθανάσιου και Παντελή Κουγιουμτζόγλου φθάνουν σε όλα τα γνωστά οικονομικά κέντρα της εποχής και περιλάμβαναν εξαγωγές στην Ευρώπη, την Μαύρη Θάλασσα και την βόρεια Αφρική και τα γραφεία τους δεν είχαν ως έδρα μόνο στην Ξάνθη και την Καβάλα, αλλά και την Φιλιππούπολη και το Αμβούργο. Οι διαπολιτισμικές επιρροές είναι εμφανείς και στην αρχιτεκτονική του αρχοντικού. Οι κοσμοπολίτες καπνέμποροι όπως και όλοι οι καπνέμποροι δεν ήθελαν να μοιάζουν με την αγροτική και εργατική τάξη και για αυτό αντέγραψαν την Ευρώπη. Δεν ακολούθησαν την θρακιώτικη παράδοση, αλλά τις ευρωπαϊκές τάσεις. Το κτήριο ακολουθεί την αρχιτεκτονική τάση του εκλεκτισμού με ζωγράφους να έρχονται από

την Ευρώπη για να αποτυπώσουν την μόδα της εποχής. Διατηρεί βεβαίως και τα ανατολίτικα στοιχεία του. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τα χαμάμ στην εξωτερική αυλή. Ακόμη, η οικογένεια Κουγιουμτζόγλου ακολουθεί τα ευρωπαϊκά πρότυπα ως προς την μόρφωση που λάμβαναν τα παιδιά εκείνη την εποχή και το εκπαιδευτικό τους πρόγραμμα σίγουρα περιλάμβανε την εκμάθηση πιάνου και γαλλικών.

Έτσι λοιπόν γνωρίζοντας την οικογένεια Κουγιουμτζόγλου, ένα από τα πολλά αντιπροσωπευτικά παραδείγματα της κουλτούρας της Ξάνθης, διαπιστώνει κανείς, γιατί η << η Κυρά της Θράκης >> αποτελεί παράδειγμα διαπολιτισμικής αρμονίας, διαπολιτισμικής επικοινωνίας και διαπολιτισμικής συνύπαρξης.

Μελετώντας λοιπόν όλα τα παραπάνω μαζί με την συνάδελφο μου προετοιμάσαμε μία παρουσίαση για την συνεισφορά και την δράση της οικογένειας Κουγιουμτζόγλου σημειώνοντας το << φλέγον >> πολιτικοκοινωνικό status quo εκείνης της εποχής όπως διαμορφώθηκε από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τις πάρα πολλές ευρωπαϊκές συνθήκες που καθόριζαν την πορεία της Θράκης. Μαζί με άλλο προστιθέμενο υλικό θα γίνει παρουσίαση της οικογένειας Κουγιουμτζόγλου στο κοινό σε μεγάλη έκθεση που θα διοργανώσει το Ι.Λ.Μ.Ξ. το 2024.

4. Ποιες προκλήσεις αντιμετώπισα κατά την διάρκεια της πρακτικής άσκησης ;

Κατά την διάρκεια της πρακτικής μου άσκησης κλήθηκα να αντιμετωπίσω προκλήσεις έτσι ώστε να φέρω καλύτερα αποτελέσματα στην ομάδα μου, αλλά και να ωφελήσω το μουσείο. Όπως προαναφέρθηκε το έργο της ξενάγησης εκτός του κ. Πασχάλη κατά βάση το είχε αναλάβει ο συνάδελφος μου, τελειόφοιτος του Τμήματος Τουριστικών Σπουδών του Ιόνιου Πανεπιστημίου και σε περιπτώσεις μεγάλου αριθμού επισκεπτών ο ρόλος μου ήταν υποστηρικτικός. Μία από τις προκλήσεις που κλήθηκα να αντιμετωπίσω ήταν αυτή του πλήθους των επισκεπτών που πολλές φορές δεν ήταν ομάδες των 5 ή 6 ατόμων ή παραπάνω, αλλά 4 ή 5 ομάδες των 2 ατόμων στις οποίες έπρεπε να γίνει παρουσίαση του μουσείου ταυτόχρονα. Σε αυτού του είδους την κατάσταση συνήθως συνέδεα τις ομάδες των ατόμων με βάση κάποιο χαρακτηριστικό είτε την κοινή γλώσσα π. χ. ελληνικά ή αγγλικά είτε την χώρα π. χ. επισκέπτες από ευρωπαϊκή χώρα, αφότου παρουσιάσω τα κοινά στοιχεία μεταξύ τους. Έτσι λοιπόν, η παρουσίαση του κτιρίου και της θρακικής νεότερης ιστορίας γινόταν πρακτικά

ευκολότερη από άποψη χρόνου, ήταν περισσότερο διαδραστική και πιο ενδιαφέρουσα λόγω της ποικιλίας που υπήρχε στις ερωτήσεις που προκύπτανε.

Πρόκληση επίσης ήταν και η μετάφραση και ηχογράφηση του κειμένου ξενάγησης στην τουρκική, γιατί πρώτον δεν είχα μεταφράσει ξανά ένα τόσο μεγάλο κείμενο ιστορικού-πολιτισμικού περιεχομένου και δεύτερον σε μία γλώσσα στην οποία δεν έχω εμπειρία μετάφρασης. Σε αυτό το σημείο πρέπει να επισημάνω τις προκλήσεις-δυσκολίες που αντιμετωπίζει μία μεταφράστρια/διερμηνέας ως διαπολιτισμική μεσολαβήτρια έτσι ώστε να γίνει κατανοητή η σημασία της δουλειάς της. Η μετάφραση και η διερμηνεία είναι πολύ σημαντικές διαδικασίες γιατί κατά την διάρκεια τους έρχονται σε επαφή (στην διερμηνεία η επαφή είναι άμεση ορισμένες φορές) εκπρόσωποι με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο (cultural background), δηλαδή διαφορετικές γλώσσες, διαφορετικές χώρες. Αυτές οι πολιτισμικές διαφορές καθιστούν και το έργο της μετάφρασης και το έργο της διερμηνείας δύσκολο. Στην περίπτωση της μετάφρασης είναι πολύ δύσκολο ένα κείμενο να μεταφραστεί λέξη προς λέξη από μια γλώσσα (γλώσσα-αφετηρία) σε μία άλλη (γλώσσα-στόχο) εάν λάβουμε υπόψη ότι το λεξιλόγιο δεν είναι ισοδύναμο, υπάρχουν διαφορετικοί ιδιωτισμοί, διαφορετικές σημασίες στις έννοιες και η κάθε γλώσσα εκλαμβάνει με διαφορετικό τρόπο τον κόσμο. Οι ιδιωτισμοί, οι λέξεις, οι έννοιες πρέπει να αποδοθούν σωστά έτσι να γίνει κατανοητή η πληροφορία από την γλώσσα-αφετηρία στην γλώσσα-στόχο. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση όταν θα εκφραστεί μία πληροφορία προφορικά. Όταν λοιπόν καλείται ο μεταφραστής/διερμηνέας να εξηγήσει είτε γραπτώς είτε προφορικά θα εφαρμόσει τις εξής μεθόδους: είτε θα το κάνει λέξη προς λέξη είτε για να αποδώσει την σημασία θα χρησιμοποιήσει ένα διαφορετικό σύνολο λέξεων. Σε αυτό το σημείο πρέπει να λάβουμε σαφώς υπόψη την απόδοση των ιστορικών και πολιτισμικών στοιχείων που αποτελούν μέρος της διαδικασίας της μετάφρασης και της διερμηνείας. Η γνώση αυτών των στοιχείων είναι σημαντική και πρέπει να αποδοθούν σωστά, γιατί σε αντίθετη περίπτωση η μετάφραση και η διερμηνεία καθίστανται αναποτελεσματικές (Liu et al., 2018).

5. Η πρακτική άσκηση συνολικά- Οι εντυπώσεις που αποκόμισα

Το Ι.Λ.Μ.Ε. είναι ένας ευχάριστος ιστορικός χώρος που σε μεταφέρει σε μία άλλη εποχή, στην εποχή της αστικής τάξης (bourgeoisie) της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα. Είναι ένας χώρος όπου επικρατεί το ομαδικό πνεύμα, η άψογη συνεργασία και για αυτό το λόγο η ομαδική εργασία στον συγκεκριμένο χώρο φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Η επικοινωνία με τους συναδέλφους και τους συνεργάτες είναι απαραίτητη σε ένα εργασιακό περιβάλλον και αυτή υπάρχει σε πολύ μεγάλο βαθμό στο Ι.Λ.Μ.Ε. Ακόμη, γίνεται βιωματική μετάδοση γνώσεων λαμβάνοντας υπόψη ότι ο χώρος είναι πολύ καλά διατηρημένος και διαμορφωμένος έτσι ώστε να θυμίζει την εποχή εκείνη σε συνδυασμό βεβαίως με την εξαιρετική ξενάγηση του κ. Πασχάλη. Το Ι.Λ.Μ.Ε. είναι ένας πάρα πολύ ενεργός φορέας μετάδοσης πολιτισμού, παράδοσης και ιστορίας και δεδομένης αυτής της δράσης του αποτελεί τον κατάλληλο φορέα για να πραγματοποιήσει ένας ασκούμενος φοιτητής, μια φοιτήτρια την πρακτική του άσκηση. Συνιστώ ανεπιφύλακτα σε κάθε φοιτητή και φοιτήτρια του Π.Μ.Σ. Γλώσσα, Πολιτική και Διαπολιτισμική Επικοινωνία αν έχει την ευκαιρία να πραγματοποιήσει την πρακτική του άσκηση στο Ιστορικό- Λαογραφικό Μουσείο Ξάνθης.

Κλείνοντας αυτή την έκθεση, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Ξανθόπουλο Πασχάλη, την κ. Βουλκίδου Ισιδώρα και την 5μελή ομάδα των συναδέλφων μου για την πολύτιμη βοήθεια τους, τις γνώσεις που μου προσέφεραν και στο δικό μου επιστημονικό πεδίο ,αλλά και από άλλα συναφή επιστημονικά πεδία. Αυτός ακριβώς είναι και ένας ακόμη λόγος που προτείνω τον συγκεκριμένο φορέα, γιατί σε αυτόν συνεργάζονται παράλληλα άτομα από συναφή επιστημονικά αντικείμενα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να προσφέρει γνώσεις το ένα επιστημονικό πεδίο το άλλο, ο ένας συνάδελφος να προσφέρει στον άλλο και έτσι το κάθε έργο να γίνεται ποιοτικά καλύτερο. Λόγω όλων των παραπάνω βελτιώθηκα ως επαγγελματίας και μπορώ πλέον να έχω μία πιο σφαιρική και εμπειριστατωμένη άποψη σχετικά με την σημασία των όρων πολιτισμός, διαπολιτισμική επικοινωνία, ιστορία, γλώσσα, πολιτικές εξελίξεις, γιατί αυτή η άποψη διαμορφώθηκε βιωματικά.

6.Επίλογος

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, είναι σαφές ότι ο θεσμός της πρακτικής άσκησης πρέπει να επεκταθεί σε κάθε επιστημονικό πεδίο στο πανεπιστήμιο, γιατί οι φοιτητές θα είναι περισσότερο καταρτισμένοι στο αντικείμενο τους και θα μπορούν πιο εύκολα να εισέλθουν στην αγορά εργασίας, αλλά και να παράγουν τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα στο χώρο εργασίας τους αργότερα. Η πρακτική άσκηση είναι βιωματική προσέγγιση ενός επιστημονικού κλάδου και προσφέρει χρήσιμες δεξιότητες που ωφελούν και τον ασκούμενο και τον φορέα και τον εργαζόμενο και τον εργοδότη.

Όλα τα παραπάνω τα προσφέρει το Ι.Λ.Μ.Ξ. καθώς η συνεισφορά του στην πόλη της Ξάνθης, αλλά και στο πανεπιστημιακό χώρο είναι σημαντική, γιατί είναι το κυριότερο σημείο στο οποίο ο επισκέπτης θα μάθει ποια είναι εκείνα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της περιοχής που συνέβαλαν στην διαμόρφωση της νεότερης ιστορίας της, για την οποία λέξεις- κλειδιά είναι η γλώσσα, η πολιτική και η διαπολιτισμική επικοινωνία (αρμονική συνύπαρξη χριστιανικής, μουσουλμανικής, αρμενικής και εβραϊκής κοινότητας). Βασικός σκοπός του Ι.Λ.Μ.Ξ. είναι η ανάδειξη της πολιτισμικής κληρονομιάς του τόπου και για αυτό είναι ο κατάλληλος φορέας για να πραγματοποιήσει ένας φοιτητής, μία φοιτήτρια την πρακτική του άσκηση.

Δεδομένου λοιπόν ότι ένας φορέας έπειτα από μελέτη και αξιολόγηση πληροί τις προϋποθέσεις για να συμμετάσχει στο θεσμό της πρακτικής άσκησης, πρέπει να υπάρξει περισσότερο γόνιμος διάλογος μεταξύ φορέων και πανεπιστημίων και πληροφόρηση σχετικά με την δράση του φορέα, έτσι ώστε να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ τους. Είναι πολύ σημαντικές αυτές οι ενέργειες αν λάβουμε υπόψη ότι ένας φορέας όπως το Ιστορικό- Λαογραφικό Μουσείο Ξάνθης << διδάσκει >> μέσω της δράσης του το περιεχόμενο των όρων γλώσσα, πολιτική και διαπολιτισμική επικοινωνία. Με αυτό τον τρόπο, θα αυξηθεί η κινητικότητα των φοιτητών και φοιτητριών, η τοποθέτηση τους στην αγορά εργασίας αργότερα και η δράση του πανεπιστημίου.

7.Βιβλιογραφικές αναφορές

- Παμπούρη, Α. (2016). Η συμβολή της πρακτικής άσκησης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και η σύνδεση της με την αγορά εργασίας: μία αξιολογική μελέτη περίπτωσης στο πεδίο της Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής. Τμήμα Κοινωνικών , Ανθρωπιστικών Επιστημών και Τεχνών. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Köksal, O. & Yürük , N. (2017). The Role of Translator in Intercultural Communication. Selcuk University, Department of Translation and Interpretation, Konya- Turkey. International Journal of Curriculum and Instructions (IJCI) 12 (1) (2020) 327- 338
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1249472.pdf>
- Liu, Sh. & Volčič,Z. & Gallois,C. (2018), *Εισαγωγή στην Διαπολιτισμική Επικοινωνία*. (Αδ. Φριλίγγος , μετ.). Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Χαρατσίδης, Ελ. & Σέργης, Μ. & Θεοδωρίδου, Γ. (2015). *Από το Αραράτ στον Όλυμπο: Θέματα αρμενικής λαογραφίας*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σταμούλη.
- <https://fex.org.gr/laografiko-istoriko-mouseio-xanthis/>
- Karras, I. (2020), *The Culture and Communication Interface*. Athens: Diavlos Publications.

8. Παράρτημα

